

De hazelmuis... door de ogen van

Als niet-Limburger moet je altijd op reis om winterslapers – vleermuizen uitgezonderd – te kunnen zien. Waarom dat is? Voor een noorderling is dat toch het warme zuiden. En dat soorten als hamster, eikelmuis en hazelmuis in Limburg voorkomen ligt niet alleen aan de temperatuur. Dat hangt ook samen met de grondsoort. Voor een graver als de hamster is löss geschikt en voor een niet-graver als de eikelmuis is dat mergel met bestaande holten. Maar voor de hazelmuis, de goud gelokte blondine van het struikgewas, gaat deze redenatie niet op. En wat je niet begrijpt intrigeert het meest.

Tekst en foto's Dick Klees



Al meer dan 30 jaar in de ban van deze prachtige kraalloog

Maar hoe kom je als 'ollander' in aanraking met deze soorten? In elk geval niet zomaar. Als onderzoeker/natuurfotograaf met passie voor zoogdieren ben je altijd op zoek naar een ontmoeting. Dat moet wel, want geen beest zit op je te wachten. En als fotograaf heb je nog een eis: je moet ze zien, anders heb je er weinig aan. Zodoende heb ik eindeloos veel tijd, in binnen- en buitenland, besteed aan ontmoetingen met allerlei dieren. Foto's zijn weliswaar het product, maar dienen vooral anderen. Het observeren levert je kennis en rijkdom op voor je zelf. Dan blijken er toch soorten, waar je voor je gevoel altijd naast zit. Van anderen hoor je 'Ik heb hem net nog gezien' of 'vorig jaar zat hier een nest'. Al is dat frustrerend, uit ervaring weet ik dat mijn tijd wel komt. Zo was het ook met de hazelmuis. Er viel geen afspraak mee te maken. Posten, zoeken, wachten, de eerste twee jaar mocht niets baten. Inmiddels had ik veel mensen gesproken met toevallige vondsten. Door die verhalen te combineren ontstond een beeld van de plaatsen met de beste kansen. En dan



Hazelmuis, hier midden in zijn wintervoorraad, doet zijn naam eer aan.



veel hoop op succes. En wa-
rempel: in drie van de tien val-
len zat een relmuis.
Enthousiast kwam ik bij de
laatste val aan. Die voelde veel
lichter, dus ik verwachtte een
bosmuis de vrijheid te geven
toen twee gitzwarte kraaloog-
jes mij aankeken vanuit een
goudkleurig kopje. Zo'n verras-
sing op een moment dat je het
niet verwacht blijft je bij. En
nog wel in het voorjaar, want
de hazelmuis wordt vooral in
de zomer waargenomen.

Van boomtop naar struiklaag

Voor die tijd foerageren hazel-
muizen, die energierijk voedsel
nodig hebben, hoog in bomen.
Ze eten daar van eiwitrijke
knoppen, bloesems en rupsen,
die vroeg in het jaar vaak mas-
saal aanwezig zijn. Ze lijden in
die periode een nomadisch be-
staan, grotendeels onzichtbaar.
Pas later in het jaar, wanneer
de struiklaag aan de bosran-
den vruchten, zaden en noten produceert,
dalen ze daarheen af. Het bladerdek heeft
zich dan gesloten en is geschikt om een
nestje van blad en gras te bouwen, onttrok-
ken aan het zicht. Die nestjes worden zowel
gebruikt om te slapen als jongen te werpen.

Nesten zoeken

Wanneer ik het zo beschrijf klinkt het niet zo
moeilijk. Iedereen die mee helpt bij de mo-
nitoring weet wel beter. Voordat je dit goed
onder de knie hebt ben je makkelijk een paar
seizoenen verder. En het gebeurt mij nog
steeds dat ik nestjes mis. Als ik terugloop zie
ik soms iets wat op de heenweg niet opge-
merkt werd. Dat houdt de spanning er wel
in. Ik herinner mij een voorjaar toen wij met
een paar mensen probeerden ook in die pe-
riode de aanwezigheid aan te tonen. Met
dagen zoeken op de knieën hebben wij ,
zegge en schrijve, één nestje gevonden, ge-
bouwd in brandnetels.

Nog een andere tak van sport is het zoeken
in de strooisellaag naar winterslapende ha-
zelmuisen! Een weekje kruipen in een rijk
gebied; score: twee muisjes. Later, toen zen-
dertjes klein genoeg waren om ze ook aan
een hazelmuis van 20 gram te bevestigen,
bleek dat zij zich in het voorjaar hoger in de
boomkroon ophouden. En in de winter ver-
blijven ze graag ondergronds in vermolmd
hout. Ook werd hiermee onthuld dat hazel-



Naar een nest is het goed zoeken!



Hazelmuisbiotoop in Zuid-Limburg

muizen echt "voetjes van de vloer" muizen
zijn. Ze maken al klimmend liever een
omweg dan een korte route over de grond te
volgen. Overigens hoeft de vegetatie niet
hoog te zijn. Recent bracht onderzoek met
nestbuizen aan het licht hoe een populatie
zich vanuit het bos langs haag en braam-
struweel in open terrein verspreidde. Een
verruigd veld met 50-70 cm hoge kruiden
werd als verbinding tussen twee hagen ge-
bruikt. Kennelijk is dat hoog genoeg.

Mini aapjes

Wanneer je het geluk hebt ze te zien klim-
men blijken het echt miniatuuraapjes. Han-
den en voeten zijn aangepast om een stengel
of tak vast te houden en de borstelige staart
zorgt voor de balans. Ze lopen rap over sten-
gels en klimmen met gemak verticaal om-
hoog. Bij verstoring 'bevriezen' ze. Doodstil
blijven ze zitten. Alleen de ogen, draaiende
oren en tastharen zijn dan actief. Bij onraad
vluchten ze door te klimmen, en pas in ui-
terste nood springen ze naar de grond. Dit
soort zaken ontdek je wanneer je gek ge-
noeg bent om 's nachts bij volle maan onder
een braamstruik te gaan zitten. Je doet wat
hè, als je verliefd bent op een blonde?

Dick Klees is fotograaf en
zoogdierdeskundige.

maar zoeken, waarbij het ook nog aan komt
op timing.

Kraaloogjes

Zo'n beestje krijgt je dan helemaal te pak-
ken. Inmiddels (even nagezocht..) besteed ik
al meer dan dertig jaar tijd aan deze prach-
tige kraaloog. Wanneer je eens in die prach-
tige ogen gekeken hebt, snap je dat je je
daarin kunt verliezen. En toch kwam de eer-
ste toevallig op mijn pad. Het was mei '88 in
Noord-Frankrijk, in een overgroeide boom-
gaard met een hazelaar bosje. Vanaf de
camping waren daar 's nachts zevenslapers
te horen. Om een foto te kunnen maken deed
ik een poging er een met een life-trap te
vangen. Vallen op de grond: geen succes. Na
een paar dagen in de hazelaars geklommen
waarbij ik vier of vijf stammetjes tegelijk
moest vasthouden. Op een meter of zes
hoogte een val horizontaal vast knopen. Dit
herhaalde ik een keer of tien. Behoorlijk in-
spannend, en dus plaatste ik de laatste val
op een tak op ooghoogte in een appelboom.
De volgende ochtend controleren, met niet

